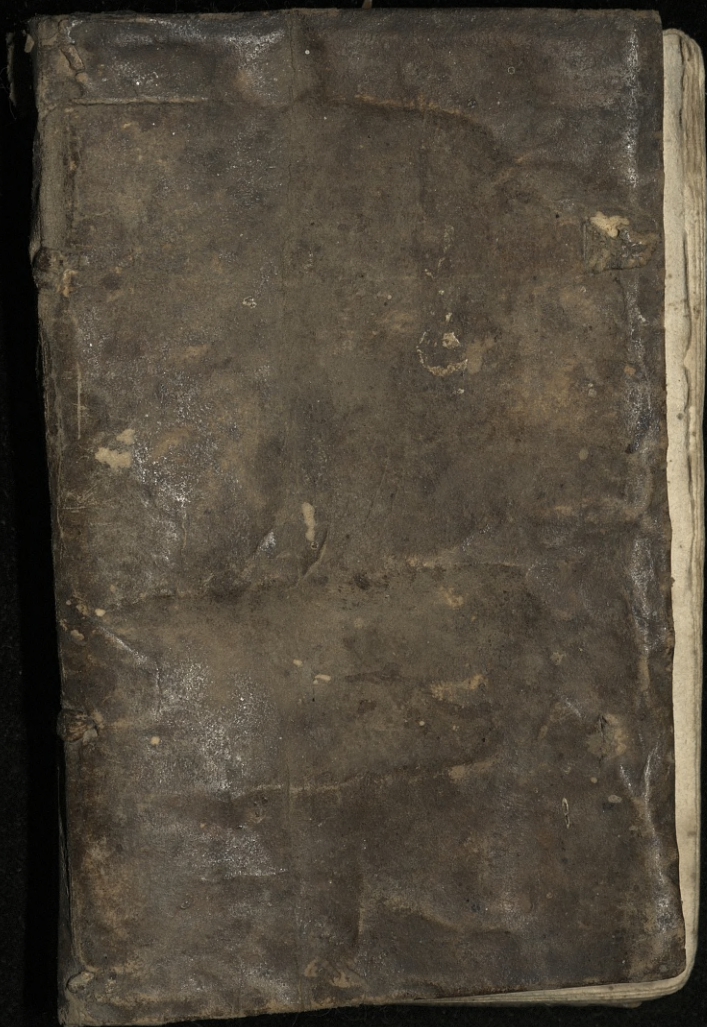
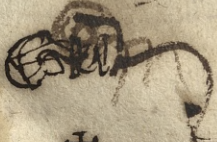
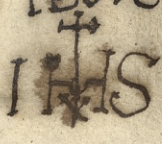

CHRISTVS
IESVS

IHESVS

RO

S
II,
N-
o,

4^r
Ave Maria grati

Ex

D I V I
IOANNIS
CHRYSOSTOMI,
ADVERSUS GEN-
TILES DEMONSTRATIO,
QVOD CHRISTVS
SIT DEVS.

INGOLSTADII
Excudebat DAVID Sartorius.
clb. lb. LXXIIX.

Handwritten text in a cursive script, possibly a list or index, with some letters appearing to be in a different script or dialect. The text is written on aged, stained paper.

Large, stylized initial letter 'M' enclosed in a rectangular frame.

Vertical list of Roman numerals: I, II, III, IIII, IIII.

Number 13946, likely a library or inventory number.

Partial view of text from the adjacent page, including the letters 'DI', 'CI', 'AD', and 'C'.

Partial view of text from the adjacent page, including the words 'vel ig', 'dicis h', 'hebetu', 'ided op', 'multil', 'rediger', 'sermon', 'nem et', 'magna', 'tem pra', and 'oration'.

33
H
DIVI IOANNIS
CHRYSOSTOMI,
ADVERSUS GENTILES
demonstratio, quòd
CHRISTVS sit
DEVS.

 ONIAM LI-
brorum magnitudo
fastidium parit mor-
talium plerisque, qui
vel ignavi domi resident, vel immo-
dicis huius vitæ curis implicantur, vel
hebetudine & inscitia præpediuntur:
ideò operæ preitum visum, resecare
multiloquij remoramenta, & in artum
redigere varios prolixosque Patrum
sermones, ut ad instituti operis lectio-
nem etiam plurimum desides allecti,
magnam promptitudinem & alacrita-
tem præ se ferant. Atq; ea de causa,
orationem hanc nullis verborum no-
minum-

Aut. Ma.

QVOD CHRISTVS

minime fucis & lenociniis illustra-
bo: sed huiusmodi nominibus vtar,
quæ & famulo, & ancilla, & vidua,
& institori, & agricolæ comprehensi-
bilia, captiuq; facilia sint: et omnino pe-
riclitabor, vt, quantum fieri potest,
omissa prolixitate, appetitus & studia
excitem supinorum oscitantiumque
auditorum, quod & ad hæc nostra facile
& absque labore ingrediantur, et quæ
apprehendunt, fideliter memoriâ re-
tineant. Primum autem cum Genti-
bus nobis certamen ineundum. Dicit
enim vtq; gentilis, Vnde manifestum,
quod CHRISTVS est DEVS? An-
te omnia igitur hoc præstruere oportet,
& sponte sequentur alia omnia. At
non à cælo petenda demonstratio, neq;
ab aliis id genus. Nam si ad gentilem
dixero, creauit cælum, vel terram, vel
mare: non me feret: Incredulus enim
est. Sin dixero: Mortuum excitauit,
cæcos

cæcos
hoc a
regno
hoc n
bit.
ta est
quã
fessa
nequ
alia q
bi nu
quæ e
tur, et
norun
tiquan
vnde
fundã
tionem
mus ip
ri hom
rà mar
bender

EST DEVS.

cacos curauit, Dæmones fugauit: neq;
hoc accipiet. Denique, si dixero, quòd
regnum et ineffabilia bona promiserit:
hoc non solum non credet, sed & ride-
bit. Vnde igitur eum, maximè si idio-
ta est, instituemus? Non aliundè
quàm ab his, quæ inter nos et eum con-
fessa sunt, & quæ in dubium reuocare
nequit. Nam quòd cælum fecit, &
alia quæ dicebam, non sustinebit, vt si-
bi nunc suadeantur. Quæ igitur sunt,
quæ & ille fecisse Christum confite-
tur, et non contradicit? Quòd Christia-
norum genus plātauit Christus. Neu-
tiquam enim contradicet, quòd omnes
vnde quaque Ecclesias orbis Christus
fundarit. Hinc faciemus demonstra-
tionem virtutis Christi, & ostende-
mus ipsum Deum. Etenim non est pu-
ri hominis, in tantis rebus, orbem, ter-
râ mariq;, tam breui tempore compre-
hendere, & tam absurdis moribus præ-

Ad

QVOD CHRISTVS

uentum, tantisq; malis irretitum libe-
rare humanum genus: & non Roma-
nos tantum, sed & Persas, & omne
(vt sic dicam) Barbarorum genus. In-
super quod hac cōfecit nullis vsus ar-
mis, nullos faciens sumptus, nullos mo-
uens exercitus, nulla praelia commit-
tens, sed per vndecim viros principio,
ignobiles, viles, rudes, idiotas, paupe-
res, nudos, persuasit tot hominum tri-
butus: idq; non praesentibus solum, sed
& futuris. Quid? quot subuertit le-
ges patrias, aboleuit consuetudines in-
ueteratas, euellit stirpes tanto tempore
radicatas, et pro illis suas alias implan-
tauit? Abduxit ab his, in quae propensi
eramus, & in ardua et difficilia indu-
xit: cumq; hac faceret, infestabantur et
sui ab omnibus: & crucem ipse, genus
mortis ignominiosissimum, sustinuit.
Nihil hic contradicent, quod crucifi-
xus est & à Iudaeis, quod innumera ab
illis

illis
incre
apud
oppu
sunt
lupis
ratio
nunc
recti
runt.
in sol
prael
regio
nauit
cipes
dema
se sub
citer
et ant
ne ser
mus à
& ip

EST DEVS.

illis passus, quod quotidie prædicatio
 increscit & floret, nō hīc solū, sed &
 apud Persas, etiamnūm dum ab illis
 oppugnatur. Etenim & inde multa
 sunt Martyrum examina, & qui ibi
 lupis ferociore erant, accepta prædi-
 catione, ouibus mansuetiores euasere,
 nuncque de immortalitate & resur-
 rectione, & ineffabilibus bonis disse-
 runt. Neque in ciuitates solas, sed &
 in solitudinem vsque peruasertunt hæc
 præclara facinora, & in pagos, & in
 regiones, & in insulas, & in portus, ac
 nauium stationes. Nec priuati & prin-
 cipes tantū, sed & ipsi reges, qui dia-
 demata ferunt, insigni fide Crucifixo
 se submitunt. Ad hæc: non simpli-
 citer contigerunt ista omnia, sed mul-
 tō antea prædicta sunt. Atque adeo, vō
 ne sermo suspectus sit, Libros habe-
 mus à Iudæis, qui illum crucifixerunt,
 & ipsorum testimoniis, & ex libris,

Aut

QVOD CHRISTVS

quos illi custodiunt, nostra probamus,
è quibus etiam nunc nonnulla profe-
remus. Primò omnium, quòd Deus
existens, homo futurus erat, dicit Ba-

Baruch. 3. ruth: Hic Deus noster, non confere-
tur alius ad eum, inuénit omnem viam
scientiæ, & dedit ipsam Iacob puero
suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in
terra visus est, & cum hominibus
conuersatus est. Vides, quomodo om-
nia paucis verbis declarauit, nempe,
quòd Deus existens homo factus est,
& quòd etiam veterem legem ipse
condidit? Inuénit enim (inquit) om-
nem viam scientiæ, & dedit ipsam Ia-
cob puero suo, & Israël dilecto suo.
Ecce declarat his, quòd & ante suum
in carnem aduentum, omnia ipse di-
spensárit, & omnia ipse fecerit, legem
statuens, providens quoque, curans &
benefaciens. Alius Propheta non so-
lùm quòd homo futurus, sed & quòd è
vir-

Esa. 7.

EST DEVS.

virgine nascendus erat, dicit, quem
audi: Ecce (inquit) virgo in utero
habebit, & pariet filium, & vocabunt
nomen eius Emmanuel: quod si inter-
pretetur quis, sonat, nobiscum Deus.
Deinde ostendit, quod non apparen-
ter, sed verè homo sit: adiecit enim, di-
cens: [Butyrū & mel comedit.] Mos
enim est, ut his cibis peculiariter pa-
scantur pueri, mox ut nati fuerint. Et
declarans, quod non purus homo, ite-
rum addit, dicēs: Propter quod prius-
quàm sciat puer bonum vel malum,
bene sciet à malo seligere bonum. Et
quod non solūm homo ex virgine, sed
& quod ex domo David futurus, au-
di, quomodo & hoc multò antea præ-
dicit Esaias, figuralibus verbis &
translatione vsus multa, prædicit ta-
men. [Egredietur virga de radice
Iesse, & flos de radice ascendet, &
quiescet super eam spiritus Dei, spiritus

cc Eze. 11.

Act. 1.

QVOD CHRISTVS

„ sapientia & intellectus, spiritus con-
„ filij & fortitudinis, spiritus scientia
„ & pietatis: spiritus timoris Dei im-
„ plebit ipsum.] Nam Iesse ille pater
fuit David. Manifestum igitur, quod
à tribu illa, et non solū à tribu illa, sed
& à domo illa processurus erat. Et hoc
prædixit, dicens: Egredietur virga de
radice Iesse: non de virga loquens, sed
de Christo & regno eius. Quod non de
virga dixerit, consequentia declarant:
Nam cū dixisset, Egredietur virga:
adiicit: quiescet super eam spiritus sa-
pientia & intellectus. Nullus autem
tam insipiens qui dicat, quod super li-
gnum veniat spiritus gratia, sed ma-
nifestum, quod super immaculatum
illud templum. Et non dixit, veniet:
sed, super eum quiescet: quia vt venit,
mansit, & non discessit. Hoc etiam
Euangelista dixit: Ego vidi spiritum
descendentem, sicut columbam, &
mansit

Ioan. 1.

EST DEVS.

mansit super eum. Neque siluit Iu-
daicam sententiam, quam ostenderunt
ipsonato. Nam Euangelista sic dicit: Matth. 2.
Vt Herodes audiuit, turbatus est, &
omnis Hierusalē cum eo. At Propheta,
audi, quomodò & hoc multò antè præ-
dicēs annūtiārit: Puer natus est nobis, Eesai. 9.
& filius datus est nobis, & vocabitur
nomen eius magni consilij angelus, ad-
mirabilis, consiliarius, Deus fortis, po-
tens, princeps pacis, pater futuri seculi.
Hoc de puro homine nemo dicit, etiam
qui valde contentiosus. Nam nullus
hominum vnquam, etiam ab ipso secu-
lo: dictus est Deus fortis, sicut neque
pater futuri seculi, neque princeps pacis
huius. Nam pacis suæ, ait, non est ter-
minus. Et manifestat rerum euentus,
quòd pax in omnem intrauit terram,
& in mare, in orbem habitabilem &
inhabitabilem, & in montes, & colles,
et valles, à die illa, à qua Christus inci- Ioan. 14.

Aut. M.

QVOD CHRISTVS

Ioan. 14.

piens dixit: Pacem meam do vobis, non
sicut mundus dat pacem. Hominum
enim pax statim dissoluitur, & varias
habet vicissitudines. Verum quæ à
Christo datur, imò firma, solida, im-
mortalis, sine carens, licet millia bello-
rum vndiquaque ingruant, & quoti-
die millia insidiarum parètur: attamen
omnipotēs sermo suus etiam hanc per-
ficit, & conseruat. Non solùm autem
prædixerunt futurum hominem, sed
& modum aduentûs eius. Nam affu-
turus erat, non iaciens vel fulmina
vel fulgetra è supernis, nec concutiens
terram, nec rotans cælum, nec alia id
genus prodigia operans: sed absq; stre-
pitu, & ita absque tumultu & turba-
tione, vt nemo persentisceret. In domo
enim fabri natus est, in domo ignobili
& vili. Audi, quomodò neque illud
Propheta prædicendo tacuerit, dicit
enim: Descēdet sicut pluuia in vellus,
quin

Pat. 71.

EST DEVS.

quā aduentus illius tranquillus, &
 quietus signatur. Neq; hoc contentus,
 declarauit etiam, quā mansuetē &
 suauiter cum hominibus conuersatu-
 rus esset. Nam cū iniuriis afficere-
 tur, opprobretur, conspueretur, fla-
 gellaretur, & denique cruci affigere-
 tur, nullum vltus est talia facientem:
 sed tulit omnia sapienter, et æquo ani-
 mo, contumelias, insidias, insaniam &
 furorem importunæ illius plebis. Quod
 etiam ipsum manifestans Scriptura, sic
 dicit: Calamum contritū non confrim- Esaï. 42.
 get, et linum fumigans non extinguet,
 donec educat in veritatem iudiciū,
 & in ipso Gentes sperabunt. Et alius
 locū, in quo nascendus erat, indicat, di-
 cēs: Et tu Bethlehem in terra Iuda, ne- Mich. 5
 quaquā es minima in principibus Iu- ce
 da: ex te enim egredietur Dux, qui re- ce
 git populū meum Israël, & exitus eius ce
 ab initio à diebus sæculi. En diuinita- ce

Ad. Ma.

QVOD CHRISTVS

tem & humanitatem indicat. Nam
dum dicit, & exitus eius ab initio, &
à diebus sæculi: substantiam declara-
uit, quæ ante sæcula fuit. Cùm autem
dicit: Egredietur Dux, qui reget po-
pulum meum Israël: nativitatem secū-
dum carnem docet. Vide autem iterū
& aliam Prophetiam resurgentē. Non
solum enim, quod nascendus sit, sed &
quod nobilis ille locus futurus, tamen si
vilis & parvus. Nequaquam enim
(inquit) minima eris in ducibus Iuda.
Nam omnis orbis Bethlehem confluit,
ubi natus positus est: & nobilis factus
est locus ille, non alia de causa, quam
hac sola. Item et tempus, quo affuturus
erat, manifestavit, sic dicens: Non de-
ficiet Princeps ex Iuda, neque Dux ex
lumbis eius, donec veniat cui reposi-
tum est: & ipse erit expectatio Gen-
tium, ligans ad vitem pullum suum, et
ad vitem pullum asinæ suæ: lauabit in

Gen. 49.

vino

EST DEVS.

Vino stolam suam, et in sanguine vuae
 pallium suum: iucundiores oculi eius
 vino, albiore dentes eius lacte. Vides
 & hoc vaticinium congruere? Nam
 tunc comparuit, cum iam deficerent
 principes Iudaici, & sceptris Romano-
 rum subderentur. & impleta est Pro-
 phetia, quæ dicit: Non deficiet princeps
 à Iuda, neq; Dux à lumbis eius, donec
 veniat: Christum dicens. Nam simul
 ut natus est, & descriptio prima facta
 est, imperantibus videlicet Romanis
 Iudaorum genti, & eam subseruitu-
 tem suam agentibus. Deinde assigna-
 tur & aliud: Et ipse erit expectatio
 Gentium. Aduentu enim suo Gentes
 omnes attraxit. Herodes Christum in-
 quisiturus erat, & interempturus pro-
 pter eum omnes, qui ibi erant, pueros:
 et neq; hoc siluerunt Prophetæ, sed mul-
 tis antea temporibus prædixerunt, di-
 centes: Vox in Rama audita est, luctus

Lucæ 2.

Hierc. 31.

&

QVOD CHRISTVS

& clamor multus: Rachel plorabat filios suos, & cōsolari noluit, eò quòd nō erāt. Rediturus erat ex Aegypto, et hoc

Osai. 11. significauerūt vates: Ex Aegypto vocaui filium meū. Erat in locus insignibus manifestādus, vbi statim signa faceret ac doceret, & ipsum prae dictū est,

Esa. 9. ppter quod Esaias dicebat: Regio Zabulon, et terra Nephtali, populus qui sedebat in tenebris, vidit lucē magnā: sedēti in tenebris, et vmbra mortis, lux orta est eis. Quibus manifestat aduentū eius. Doctrinam quoq; & cognitionē, quam à miraculis eius acceperint, enarrat: & deinceps alia miracula subiungit, quomodo claudos curārit, quomodo cecos sanos, & quomodo balbos expeditē loqui fecerit. Tunc aperientur (inquit) oculi caecorum, & aures surdorum audient, tūc saltabit quasi cernuus claudus, & clara erit vox inexpeditē loquentium: quod scilicet nunquā factum

EST DEVS.

factum est, quàm in aduentu eius. Si-
gnorum item aliquorum etiam specia-
tim meminerunt. Ingresso enim ali-
quando in templū, pueri adhuc ab vbe-
re pendentes, & inexpeditam habentes
linguam, cecinerunt in eum hymnos, sic
dicētes: Osianna in excelsis, benedictus Matt. 21.
qui venit in nomine Domini. Hoc
multò antea prædixerat Propheta, sic
dicens: Ex ore infantium et lactentium Psalm. 8.
perfecisti laudem, dum destruis inimi-
cum & ultorem, hoc est, Iudaicum po-
pulum: contra quem pugnabat natura,
& opifu.

Apostolico munere innoces atas, nec-
dum loqui valens. Porro, quod non-
nunquàm disputando cum Iudæis, ob
ingratitude eorū, pleraq; enigma-
tis & parabolis adumbraturus esset,
prædictum etiā istud ipsum antea fuit.
Loquar enim (inquit) propositiones à Psal. 77.
fundatione mundi, eructabo occulta ab
initio.

Psalm

QVOD CHRISTVS

initio. Quin & sapientiam eius in con-
cionando Propheta prädixit, inquit:

Psal. 77.

Diffusa est gratia in labiis tuis. Et

Psal. 48.

alius iterū: Ecce intelliget puer meus,
& exaltabitur & glorificabitur, &
valde sublimis erit. Præterea aduen-
tūs sui insignia facta cum miraculis,
quasi in summa, enarrat idem. Spiri-

Esaï. 52.

tus (ait) Domini super me, cuius gratia

Esaï. 61.

vnxit me, vt euangelizem pauperi-
bus misit me, vt prædicem captiuis re-
missionem, & cæcis visum. At quod
ferentē,

arguere
poterant, in omni causa, auersaturū

Psal. 119.

essent, audi Dauid dicentem: Impu-
gnauerunt me gratis, cum osoribus pa-
cis eram pacificus. Erat asino aliquan-
do ciuitatem ingressurus: hoc etiam
ipsum supra prædictum, Zacharia sic

Zachar. 9.

dicente: Gaude valde filia Sion, præ-
dica filia Hierusalem: Ecce Rex tuus
venit

EST DEVS.

venit mansuetus, ascendens super sub-
 iugalem & pullum nouū. Eiecit ven. Matt. 21.
 dentes columbas, & numularios, fa-
 ciens hoc zelo domūs Dei, & osten-
 dens quod non sit contrarius DEO,
 idem sentiendo quod Pater: unde &
 iustè vindicabat, quia facta erat do-
 mus Patris, domus negotiationis. Cu-
 ius rei nescius Propheta, mentem qua Pfal. 86.
 faciebat, prædixit in hunc modum: Ze-
 lus domūs tuæ comedit me. Quid hoc
 euidentius dici potuit? Tradendus
 erat à partcipe mensæ eius, proditorem
 agente. Vide quomodo & illum re-
 uelauerit Propheta. Qui comedit (ait) Pfal. 4.
 panem meum, magnificauit super me
 calcaneum. Considera item quàm con-
 sonet Euangelium: Qui intinxit (ait) Mar. 14.
 mecum manum suam in catinum, ille
 me tradet. Erat autem eum traditu-
 rus non simpliciter, sed vendens san-
 guinem

Aut

QVOD CHRISTVS

guinem pretiosum, & pro illo pecuniam accipiens: & neque hoc obtinuit Propheta, demonstrans consona, & impudentia eorum consilia, ac sermones quos inter se conferebant. Nam ille dicebat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis illum tradam? Isti verò respondebant: Triginta argenteos. In Psal. 108. „ anigmate dicit: Os peccatoris & dolosi
„ super me apertum est. Proditor ille damnans seipsum ob peccata quae fecerat, argenteos abiecit, & ad laqueum currens vitam finiuit, fecitq; uxorem suam viduam, & filios orphanos, & domum desertam. Vide ergo quomodo & hanc tragicam calamitatem Propheta annuntiat, dicens: Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. Commoueantur, & que quo eiiciantur à scruantibus domos eorum. Et post illum est Apostolus quidam Matthias, & istud

EST DEVS.

istud ipsum etiam præcinuit, dicens:
 Episcopatum eius accipiat alter. Tra-
 dito Iesu, & comprehenso volunta-
 riè, coactum est concilium iniquitate
 plenū, conuenientibus Iudæis & gen-
 tilibus. Vides, quomodò etiā hoc præ-
 dixerit Propheta, dicens: Quare fre- Psal. 2.
 muerunt gentes? & populi: vsque,
 Abiciamus à nobis iugum ipsorum.
 Quæ vox est eadem cum illa, quam
 clamauerunt cum Pilato, dicente: Re-
 gem vestrum crucifigam? responde-
 runt, Nos regem non habemus, nisi
 Casarem. Adhæc quoque prædixe-
 runt, & multos alios sermones & ac-
 cusationes, quos interim miscebant.
 Silebat Iesus, & silentiū quoq; Esaias Esai. 53.
 dixit: Sicut ovis ad occisionem ductus
 est, & sicut agnus corā tondente mu-
 tus. Hic non aperuit os suum: Postea
 corruptam sententiā mōstrans, in hu-
 militate eius iudiciū, eius sublatū est,
 ait:

Aut

QVOD CHRISTVS

ait: hoc est, nullus illi iusta indicauit.
Postea & causam cædis dicit: Nā suo-
rum peccatorum gratiā non est passus,
quæ passus est. Immaculatus enim &
innoxius erat, sed pro mundi malis tra-
ditus est. Vide, quomodo duo hæc ape-
ruerit, cū dixit: Peccatum non fecit,
neque inuentus est dolus in ore eius.
Cuius ergo gratiā occisus est? pro ini-
quitatibus populi ad mortem venit.
Quid lucri à cruce & morte illa? Bona
quibus nunc gaudemus, peccati interi-
tus, vulnerum animæ emendatio, cu-
ra & medicina mirabilis, ac rara.
Quod & ipsum quomodo prædicat vi-
de, dicit enim: Omnes sicut oves erra-
uimus, unusquisque in viam suam
aberrauit, & disciplina pacis nostræ
super eum, liuore eius omnes nos cura-
ti sumus. Ad hæc, & Iudæi pœnas
daturi erant pro flagitiis suis. Vide
quomodo hoc manifestauit, dicens:
Dabo

Eccli. 53.

Eccli. 53.

Da
pro
cū
gun
celi
eos
bab
nem
be
ceba
gnan
dite
nun
geni
man
raue
alian
non
sibi
mean
sepel
tum

EST DEVS.

Dabo malos pro sepultura eius, diuites
 pro morte eius. Quod David quoque, Esa. 53.
Psal. 12.
 cum dixisset, Abiiciamus à nobis iu-
 gum ipsorum, adiicit: Qui habitat in
 coelis irridebit eos: tunc loquetur ad
 eos in ira sua, & in furore suo contur-
 babit eos. Quibus significat disper-
 sionem eorum in omnes Gentes in toto or-
 be. Quod in Euangeliiis declarans di-
 cebat: Eos autem, qui me super se re- Lucæ 9.
 gnare volebant, adducite huc, & occi-
 dite eos ante me. Præterea, qui præ-
 nuntiauerunt mortem, neque mortis
 genus siluerunt, sic dicentes: Foderunt Psal. 21.
 manus meas, & pedes meos, dinu-
 merauerunt omnia ossa mea. Insuper &
 aliam, post crucifixionem, iniquitatem
 non tacuerunt, dicentes: Partiti sunt
 sibi vestimenta mea, & super vestem
 meam miserunt sortem. Consequenter
 sepeliendus erat, quod sic manifesta-
 tum: Posuerunt me in lacu inferiori, Psal. 87.
 in te-

QVOD CHRISTVS

in tenebris & in vmbra mortis. Fu-
neris quoq; pompam non transierunt
silentio: nempe, quòd mulieres attule-
runt myrrham, guttam, & casiam, au-
di quid dicat Propheta: Myrrham &
guttam, & casiam à vestimentis suis,
ex quibus latificauerunt te filia re-
gum in honore suo. Resurrekturus
erat: Vide quomodò & hoc pradi-
cunt. Non derelinquas (ait) animam
meam in inferno, nec dabis sanctum
tuum videre corruptionem. Aliis
autem verbis Esaias idem hoc mon-
strat, dicens: Et Dominus vult ipsum
purificare à plaga, ostendere ei lumen,
iustificare iustum, qui bene multis ser-
uierat. Quòd eius occiso fuerit multo-
rum peccatorum humanorum solutio:
Peccata (dicit) multorum ipse tulit.
Quòd à demonibus liberavit homines,
Et diuinit (ait) spolia fortium: per mor-
tem enim hoc fecit, & ea de causa in-

mor-

mor-
quia
Et ip
Insu
mnes
tione
di de
tes, &
pes ve
nales,
iste R
ipse es
Porta
ferreo.
sauros
dam ti
quam
tenebat
braham
thesaur
tem, qu
serat, ne

EST DEVS.

mortem tradita est anima eius. Et quia præficiendus erat toti orbi, addit: Et ipse hæreditate possessurus multos. Insuper, descendit in Infernum, omnes disturbauit, & tumultuurbationeque impletâ arcem destruxit. Audi de hoc in inferioribus tumultuantes, & dicentes: Tollite portas principes vestras, & cleuamini portæ æternales, & intrabit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ. Et Esaias iterum: Portas æneas confringam, & vestes ferreos conteram, & aperiam tibi thesauros obtenebratos, et inuisibiles ostendam tibi. Infernum sic vocat. Nam quamuis infernus esset, animas tamen tenebat sanctas, & vasa pretiosa Abraham, Isaac, & Iacob. Propter quod thesauros vocabat, obtenebratos autem, quia nondum Sol iustitiæ ibi fulserat, neque de resurrectione sermones

Psal. 53.

Esa. 45

B

præ-

Aut

QVOD CHRISTVS

Psal. 46.

prædicarat. Iam, quod non mansurus
in terris post resurrectionem, sed ascē-
surus esset, hoc quoque nobis manife-
stauit dicendo: Ascendit Deus in in-
ubilatione, & Dominus in voce tubæ.

Psal. 109.

Per inubilationem et tubam, clara eius
ascensio docetur. At quod ascensurus
ipse, non staturus esset cum Angelis,
neque cum Archangelis, neque cum
aliis administratoris Virtutibus: sed
sessurus super sedem regiā, audi, quid
dicat: Dixit Dominus Domino meo,
sede à dextris meis, donec ponam ini-
micos tuos scabellum pedum tuorum.

Esaï. 52.

Post hæc missurus erat Apostolos, &
hoc prædixerunt, dicentes: Quam spe-
ciosi pedes annuntiantium pacem, an-
nuntiantium bona. En, quantum
laudat corporis partem pedes, qui illos
undequaque ferebant. Sub hæc, com-
memorant quomodo præualuerint. A-
postoli, dicit enim: Dominus dabit
ver-

EST DEVS.

verbum Euangelizantibus virtute, Psal. 67.
 multa. Non enim mouerunt arma,
 neque expenderunt pecunias, neque
 robore corporis, neque exercituum
 multitudine, neq; aliquo tali vsi sunt:
 sed verbo simplici, & multam habente
 virtutem, ac miraculorum ostensionem.
 Crucifixum enim prædicantes,
 & miracula facientes, totum orbem
 sibi subiecerunt: et propterea dicit: Dabit
 verbum Euangelizantibus virtute multa:
 miracula significans. Etenim mira
 virtus erat, piscatorem, publicanum,
 pellionem, nudis præceptis mortuos
 suscitare, daemones expellere, mortem
 abigere, Philosophorum linguam mutam
 facere, Rhetorum ora constringere,
 apud Principes ac Reges versari,
 Barbaris, Græcis, & omni hominum
 generi imperare. Nam omnia hæc
 verbo illi perfecērūt, et virtute multa
 mortuos in viuos mutauerunt,

QVOD CHRISTVS

runt, peccatores in iustos, cecos in vi-
dentes, & morbos natura ac malitiam
anima expulerunt. Dein, quod vir-
tus hæc eis à Spiritu sancto affuerit,
declararunt, cum dicunt: Spiritu im-
pleti sunt, prophetaueruntque viri ac
mulieres. Quod autem in linguis igneis
super eos consedit, Ioël multò antea
prædixit inquit: Effundam de Spiri-
tu meo super omnem carnem, & pro-
phetabunt filij vestri, & filia vestra:
& adolescentes vestri visiones vide-
bunt, priusquam veniat dies Domini
magnus: futurum illum prædicens,
nam nec hunc siluit. Postea, declarans
fide salutem constare, dicit: Et erit, om-
nis qui inuocauerit nomen Domini
saluus erit. Nec solum habemus quod
illi mittendi erant, sed etiam quod in-
totum orbem peruenire debebat prædi-
catio; ita ut nulla pars esset, in qua non
audiretur. In omnem terram (ait) exi-

Ioël, 2.

Ioël, 2.

Psal, 18.

iii

EST DEVS.

uit sonus eorum, & in fines orbis terræ
 verba eorum. Ad hæc, quòd cum au-
 toritate prædicârint, & regibus po-
 tentiores fuerint, docet inquiring: Con-
 stitues principes in omni terra. Quòd Psal. 44
 autem regibus maiores sint Petrus &
 Paulus, declarauit euentus. Nam re-
 gum leges, etiam ipsis viuētibus, irri-
 tantur, at piscatorum illorum, etiam
 mortuis ipsis, rata sunt, & immobiles
 manent: licet multis legibus, animad-
 uersionibus, armis, suppliciis, argutiis,
 verborum eloquentiâ, cognationibus,
 amicitiiis, dæmonibus, diabolo, consue-
 tudinibus, malis moribus, voluptati-
 bus, & infinitis aliis refringere pluri-
 mi conati sint. Et quia illi constituti
 Principes, etiam desiderabiliores sint
 subditis: non sicut multi principes, ter-
 ribiles, molesti, & atroces; ideo subdit,
 dicens: Propterea à populi consitebuntur
 tibi in sæculum: hoc est, gratias dicent
 tibi,

QVOD CHRISTVS

tibi, gratias multas tibi offerent, quod
tales Principes dedisti. Et quod præ-
dicatio ubique increseat, audi: Postula
à me, & dabo tibi Gentes hereditatem
tuam, & possessionem tuam terminos
terrae. Et iterum alicubi: Implebitur
omnis terra sciētia Domini, sicut aqua
multa, quæ operit mare. Et facilitas
obedientia docetur. Non docebit (ait)
vnusquisque proximum suum, &
vnusquisque fratrem suum, dicens:
Cognosce Dominum, quia omnes co-
gnoscent me à minimo illorum, vsque
ad maximum illorum. Indiscissa Ec-
clesia manifestatur: In nouissimis die-
bus insignis erit mons Domini, præpa-
ratus in vertice montium, & exalta-
bitur super omnes colles, & venient
ad eum omnes populi, et Gentes mul-
ta. Et quod non solum firma, & soli-
da, & immobilis; sed quod & multa
orbi pace præsidebit. Et interibunt
princi-

Psal. 2.

Esa. 11.

Hier. 31.

Esa. 2.

EST DEVS.

principatus multorum in ciuitatibus,
 & monarchia: vnum autem quoddam
 regnum propagabitur, & abundantius
 erit pace, non sicut prius. Nam prisca
 illa regna, & dolosi rhetores, & arma-
 ti milites parauerunt: Christo autem
 adueniente, omnia illa dissoluta sunt,
 & bella in partem seorsum concess-
 runt. Hoc enim docens Propheta, di- Esa. 2.
 cebat: Et confringent gladios suos in
 vomeres, & lanceas in falces, & non
 accipiet gens contra gentem gladium,
 & non discant bellum. Nam prius in
 illis omnes exercebantur, nunc & ar-
 tis eius obliti sunt, imò plures eius ne-
 que milium gustarunt. Si autem sunt
 pauca quædam bella, quid hoc ad cre-
 bra illa & continua, cum gens contra
 gentem insurgeret? Deinde, & unde
 constituta sit Ecclesia, prædicit. Nam
 non solum benigni, & mansueti, &
 suauis homines, sed & feri, & inbu-

QVOD CHRISTVS

mani inter seipsos, & lupi, & leones,
& tauri moribus colligendi erant: è
quibus omnibus una fiebat Ecclesia.

Esa. 11.

Audi quomodo armenti illius varie-
tatem Propheta dicit: Tunc pascetur
simul lupo cum agno, quo frugalem
vitam regum indicat. Quòd autem non
de feris hæc sonant, ut fortè dixerit
Iudæus, quando hoc factum est dicat,
nunquam lupo agno compascuus fuit.

Soph. 1.
& 2.

Aut si simul pascetur, quid hoc huma-
no generi proderit? Sed hoc ad feros
& agrestes homines pertinet, Scythas,
Thrace, Mauros, Indos, Sauromatas,
Persas: quia gentes illæ omnes sub vno
iugo erunt. Id quod & alius quidam
Propheta manifestans, dicebat: Et ser-
uient ei sub iugo vno, et adorabit eum
vnusquisque à loco suo. Non ultra
Hierosolymis solùm, sed in toto orbe:
neque ultra dicetur hominibus, ut
Hierosolymas abeant, sed vnusquisq;
domi

EST DEVS.

domi manens, cultum illum perficiet.
 Erant eiiciendi Iudaei, audi quomodo
 & hoc praedixit Propheta: Ecce & in Malach. 1.
 vobis concludentur ianuae, & non
 accenditis altare meum gratis. Et mi-
 hi quidem seruiunt (ait) ab oriente So-
 lis vsq; ad occidentem. Nomen meum
 glorificabitur in Gentibus, & in omni
 loco sacrificium mihi offertur, & ho-
 stia pura. Vides, quomodo cultus nobi-
 litatem manifestauit, quomodo excel-
 lentiam & immutationem eius, quod
 non in loco, sed frequentia: non in ni-
 dore & fumo, sed in alio cultu nostra
 erunt ministeria. Et quomodo illos, di-
 cet quispiam, attraxerunt Apostoli?
 qui non nisi vnam linguam habebant,
 nempe Iudaicam: quomodo Scytham
 & Indum, & Sauromatam, & Thra-
 cem docebant? Acceperant à Spiritu
 sancto gratis multiiugarum lingua-
 rum dona. Et hoc quoque non Apostoli
 B 5 solùm

QVOD CHRISTVS

solū dicunt, sed & Prophetæ simul
 duo hæc declarantes, scilicet, quod va-
 rietatem linguarum acceperint Apo-
 stoli, & quod neque hoc attraxerit Iu-
 dæos. In variis linguis, & in labiis
 aliis loquar populo huic, & neque sic
 audient me, dicit Dominus: Quid hoc
 manifestius vidit aliquis? Erant Iu-
 dæi increduli futuri, & Gentes ad fi-
 dem asciscendæ: hoc Esaias declarans
 manifestat: Inuentus sum ab his, qui
 me non quærunt: manifestatus sum
 his, qui non inquirunt. Dixi: Ecce ego
 sum ad gentem, quæ non inuocauit
 nomen meum; ad Israël expandi tota-
 die manus meas, ad populum incredu-
 lum, & contradicentem. Et iterum:
 „ Annuntiati sumus coram eo vt puer,
 „ & sicut radix in terra sitienti. Domi-
 „ ne, quis credidit auditui nostro, et bra-
 „ chium Domini cui reuelatum est?
 Et non dixit, doctrinæ nostræ: sed,
 audi-

Esa. 28.

Esa. 65.

Esa. 35.

EST DEVS.

auditui nostro: ubi ostendit, quod non proprium aliquid loquuntur, sed ea ipsa administrarunt, quæ audierunt à Deo. Et quod nostra Iudaicis præferenda magisq. colenda sint, vide quomodo prædicit Propheta. Irritabo vos Deut. 32. in non gente, in gente insipienti irritabo vos. Prioris populi vilitatem signat in hoc, quod dicit, in non gente: non enim gens putabatur esse, ob vilitatem nimiam, ob stultitiam, ob insipientiam. Sed mutatio hæc fide facta est, ut nostra gens nunc multò dignior appareat, quàm ista fuit olim. Vide etiã quomodo declarauit hoc agrè laturos Iudeos, & inde irritatos, futuros meliores: dicit enim, Irritabo vos in non gente: hoc est, tanta dabo ipsi bona, ut æmulatione corripiamini, & mordeamini. In hoc meliores facti sunt: nam cum audirent Moysen, & Prophetarum signa viderent, mare diuisum,

QVOD CHRISTVS

petras scissas, aërem mutatum, aliaque prodigia, filios sacrificabant, & initiabant Beelphegor, magicæq; vacabant arti. At ubi nos ad fidem accessimus, longeque venerabiliores apparuerunt res nostræ, quam illorum: & ipsi zelotypia laborarunt, & humiliati sunt, et ita meliores facti, quam dum à Prophetis erudirentur, & prodigia viderent. Nam ex æmulatione nostræ rectè se gerunt: nullus enim ipsorum, vel pueros nunc immolat, vel ad idola currit, vel vitulum adorat. Virginitatis decor apud veteres neque nominabatur: in noua autem lege fulsurus erat. Vide quomodo & hoc prædixit David: Afferentur regi virgines post eam, afferentur in templum regis. Et neque ipsum Sacerdotum nomen obtinuit, Episcoporum nomen dico. Constituam enim principes tuos in pace (dicit) & Episcopos tuos in iustitia. Veniet,

P. al. 44.

EST DEVS.

niet, ut iudex rationem exacturus ab
 hominum genere, & cum primis à lu-
 deis. Vide, quomodo hoc prædicit &
 David et Malachias. Malachias enim Malach. 3.
 sic dicit: Et venit sicut ventilabrum,
 sicut herba fullonum, & purgabit ar-
 genteum & aureum, iuxta dictum
 Pauli, dies declarabit, quia in igne re- 1. Cor. 3.
 uelabitur. At David secundum eius
 aduentum prædicans, Deus manifestè Psal. 49.
 veniet, dicit. Nam prior eius aduen-
 tus multæ misericordiæ est, secundus
 autem non item: sed aderit è cœlis ipsis,
 Angelorum multitudine circumcir-
 ca effusa, aduentuque suo, ad similitu-
 dinem fulguris, omnia comprehenden-
 te. Nam ut fulgur egrediens in Orien-
 te, etiam in Occidente videtur: ita erit
 aduentus filij hominis. Quo declaratur
 eius claritas, & quod semetipsum an-
 nuntiat: nullo enim præcone opus ha-
 bebit, quod Propheta docens, dicebat:

QVOD CHRISTVS

Domini manifestè veniet. Deinde
iudicium adducēs futurum, sic inquit:
Ignis in conspectu eius exardescet, &
in circuitu eius tempestas valida. Di-
xit supplicia, dicit & fulgorem: Ad-
iudabit cœlum desursum, & terram,
vt discernat populum suum. Terram,
hîc omne hominum genus dicit, deinde
cum omni hominum genere et Iudæos
iungit. Nam ad ipsos pertinet: Con-
gregate illi omnes Sanctos eius, quia
Deus iudex est. Aduentu suo cultû
victimarum reiecturus erat, vt ne
ampliùs ille acceptus esset, sed nostrum
illud sacrificium admitteretur. Acci-
pe, quomodo & hoc prædictum sit. Sa-
p̃sal. 39. » sacrificium & oblationem noluisti, cor-
» pus autem perfecisti mihi. Nam per
corpus, & nostrum auditum, institu-
tus erat cultum nouum: ideoque di-
cit, corpus autem perfecisti mihi, quod
et alibi manifestans, dicebat: Populus,
quem

Psal. 39.

Psal. 17.

EST DEVS.

quem non cognoui, seruiuit mihi, in
auditu auris obediuit mihi: Non vi-
dens mare scissum, non petram ruptam,
sed audiens meos Apostolos: Et ibi
corpus perfecisti mihi, tunc dixi, Ecce
venio. In capite libri scriptum est de Psal. 39.
me. Duo autem hæc manifestauit: &
quod affuturus sit tunc, quando cessa-
bunt sacrificia: quod & factum, prin-
cipatu Iudæorum ad Romanos trans-
eunte, & quod de aduentu suo, ante-
quam adueniret, prædictum sit: Quo-
modo autem scriptum de eo, quod ade-
rit, diximus, quod Baruch dicit: In ter- Baruch. 3.
ris visus est, & cum hominibus con-
uersatus est. Dicit autem & Moyses
sic: Prophetam nobis excitabit Domi- Deut. 18.
nus Deus de fratribus nostris: sicut
me, ipsum audietis: & erit, omnis ani-
ma, quæ Prophetam illum non audie-
rit, exterminabitur de populo suo. Vi-
des, hoc in nullo impletum, quam in hoc
solo?

QVOD CHRISTVS

solo. Etenim multi Prophetæ surrexerunt, & omnes parùm auditi sunt, at-
tamen propterea Iudæi nihil sunt pas-
si. Hunc autem quia non audierunt,
vagantur erratici, fugitivi & exules,
oberrantes vbiq̃ue, exclusi à sua ciui-
tate, & à paternis legibus & consue-
tudinibus, in ignominia et vltionis pœ-
na. Quæ sub Vespasiano & Tito sunt
passi, iam dicere non vacat: ita omnem
calamitatem excedit ea tragœdia. Et
impletum est Propheticum illud: O-
mnis qui nō audierit Prophetam illū,
exterminabitur. Propter hoc omnia,
quæ illorum fuerunt, in solitudinem
reducta, quia Prophetam illum nō au-
dierunt. Quod suscitabit omnes, præ-
dictum est, cum dicūt: Resurgent mor-
tui, & euigilabunt qui in monumen-
tis. Ros enim Paradisi medicina ipsis
est. Quod post crucem, post mortem res
Christi clariores futura, & quod post
resur-

Dan. 12.
Esaï. 26.

EST DEVS.

resurrectionem prædicatio Christi in-
ualitura esset, similiter prædictū. Nam Matt. 26.
postquam orauit in Oliueto, proditus
est à discipulo, consputus est, conuitia
audiuit, flagellatus est, crucifixus est,
et irrisus, quantum illi volebant. Ne-
que sepulturam obtinuit: vestes eius
diuiserunt carnifices: in mala opinione
vitam finiuit, ut blasphemus, ut ty-
rannus. Nam omnis qui seipsum facit Ioan. 19.
regem, dicebant, non est amicus Cæsa-
ris. Et iterum: Ecce audistis, quòd
blasphemus est. Erantq; hæc omnia an-
tea significanda. Ne timueris horum
gratia, quòd crucifixus, quòd flagella-
tus, quòd colaphis cæsus, quòd conspu-
tus, quòd à latronibus conuitiis inces-
sus, quòd tyrannidis & blasphemia
nomine occisus. Ita se habebunt res eius
post mortem et resurrectionem, ut ne-
mo contradicat, quin summo honore
antecellat. Hoc certè & factum est, &
prædi-

QVOD CHRISTVS

Hic. 11.

prædictum, quod & Prophetæ prædi-
cebat inquiens: Erit radix Iesse, & qui
exurgat, ut regat Gentes, in ipso Gen-
tes sperabunt. Et erit quies eius, ho-
nor. Hoc autem mortis genus diade-
mate quoniam gloriosius est. Nam re-
ges, positis diadematis, crucem susci-
piunt, mortis symbolum. In purpuris
crux, in diadematis crux, in precibus
crux, in armis crux, in mensa sacra crux,
et in toto orbe crux, et super Solem ful-
get crux. Et erit requies eius, honor: li-
cet diuerso modo in rebus humanis cõ-
tingere solet. Nam cum hi, qui hîc in
magna gloria, rebusque florentibus
agunt, moriuntur, pereunt cum eis si-
mul alia omnia: id quod non solum in
diuite, sed & in principe, atque adeo id
& in regibus ipsis quis videt. Nam
leges eorum irritantur, statuae obscu-
rantur, memoria extinguitur, nomen
eorum in obliuionem venit, à cognati-
tis

EST DEVS.

tis despiciuntur. Et licet pridem mo-
 uerint arma, concitauerint seditiones po-
 pulorum & urbium, reuocauerint
 proscriptos, occiderint dominos, simul
 tamen conciderunt hæc omnia, quam-
 uis gloriosa prius fuerint. At secus in
 Cruce euenit. Ante Crucem in luctu
 res erant, Iudas prodidit, Petrus nega-
 uit, reliqui profugerunt, IESVS so-
 lus inter inimicos comprehensus est:
 multi, qui crediderant, retrorsum abi-
 erunt. Caterum, ubi occisus est, &
 mortuus, ut discas, quod non sit purus
 homo: non solum res eius non interci-
 derunt, sed multò clariores illustrio-
 resque, & sublimiores sunt redditæ.
 Nam, ante Crucem, præcipuus Apo-
 stolorum, neque ostiariæ minas tulit,
 & post tantam eruditionem aiebat se
 nescire quis esset. At post Crucem, or-
 bis ad fidem accessit, & infiniti Mar-
 tyrum populi occisi sunt, malètes mori,
 quam

QVOD CHRISTVS

quàm dicere, quod præcipuus ille
Apostolorum formidans unius ostia-
rie minas. In omni regione, omni ciui-
tate & solitudine, & parte orbis, quæ
habitationi accommoda, & quæ non
accommoda, prædicamus crucifixum.
Et reges & principes, & milites &
præsides, & serui & liberi, & idiotæ
& sapientes, & insipientes & barba-
ri, & reliqua hominum genera, ac ter-
ræ omnes, quas Sol spectat, ad hoc no-
men currunt, vt adorent: vt discas
quid sit, Et requies eius, honor. Et lo-
cus quidem, quo corpus hoc positum,
breuis erat, & valde angustus: angu-
stior tamen, & venerabilior mille re-
gum palatiis, imò etiam regibus ipsis.
Et erit requies eius honor. Non in ipso
tantum, sed & in discipulis suis hoc
contigit. Nam qui ducebantur, & cir-
cunducebantur, qui contempti erant
& vincti, qui innumera patiebantur,
dum

EST DEVS.

dum uiuebant: ubi defuncti sunt, regibus ipsis erant magis venerabiles: etiam Romæ, quæ urbium est regalissima, relictis omnibus, ad sepulchra piscatoris & pellionis currunt & reges, & præsides, & milites. Et in Constantinopoli reges nostri magnam gratiam putant, non si prope Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula, corpora sua sepeliantur, fiantque piscatorum ostiarij reges. Neque hinc in morte confunduntur, sed honestantur & ipsi, & eorum nepotes, & pronepotes. Et erit requies eius honor. Quale autem symbolum huius mortis? Signum erat mortis maledictæ, mortis omnium defamatisimæ. Hoc enim solum mortis genus maledictioni obnoxium fuit. Vt exempli gratia quid dicam, qui olim peccabant, comburebantur, lapidabantur, & aliis modis vitam finiebant, ut in suppliciis tantum: Crucifixus autem,

QVOD CHRISTVS

tem, & in ligno suspensus, non solum
hoc ferebat, vt graue aliquod suppli-
cium, cui adiudicatus erat, sed & vt
maledictum quoddam. Nam maledi-
Deut. 21. ctus omnis, dicit, qui pendet in ligno.
Veruntamen hoc maledictum, hoc ab-
ominabile, hoc extremi supplicij Sym-
bolum, Crux, diadematis, et coronis
clarius factum est. Neque enim sic re-
gia coronâ ornatur caput, vt Cruce,
quæ omni cultu dignior: & quam o-
mnes prius abhorrebant, eius figuram
tantoperè quarunt: atque adeò ubiq;
ea inuenitur apud principes, apud sub-
ditos, apud mulieres, apud viros, apud
virgines, apud nuptas, apud seruos,
apud liberos: subinde omnes eâ se si-
gnant, inscribendo in nobilissimū mem-
brum nostrum. In fronte enim nostra,
quasi in columna quotidie figuratur.
Sic in sacra mensa, sic in Sacerdotum
ordinationibus, sic iterum cum corpore
Christi,

EST DEVS.

Christi, in mysticis cœnis fulget. Hanc
 ubique celebrari videre licet, in do-
 mibus, in foro, in solitudine, in viis,
 in montibus, in collibus, in vallibus, in
 mari, in nauigiis & insulis, in lectis,
 in vestibus, in armis, in thalamis, in
 symposiis, in vasis argenteis, in aureis,
 in margaritis, in murorum picturis, in
 corporibus brutis malè affectis, in cor-
 poribus à demoniis obsessis, in bellis, in
 pace, in diebus, in noctibus, in delicato-
 rum choreis, in Monachorum ordini-
 bus: adeò certatim donum hoc mirabi-
 le rapiunt omnes. Mira est hæc gratia,
 nullus confunditur, nullus erubescit,
 cogitans quòd maledictæ mortis sym-
 bolum fuerit: sed omnes ipso magis or-
 nantur, quàm diadematum coronis,
 vel multis gemmatis monilibus &
 torquibus. Et non solum non fugitur,
 sed & desideratur & adamatur, &
 omnes de ea solliciti sunt, & ubique
 fulget,

QVOD CHRISTVS

fulget, & sparsa est in parietibus domorum, in culminibus, in libris, in cinitatibus, in vicis, in locis, quæ habitantur, & quæ non habitantur. Vellem audire à pagano, unde Symbolum tam maledictæ mortis ac supplicij omnibus tam desiderabile, si non magna Crucifixi virtus? Quod si nihil hoc esse putas, sed adhuc impudens manes, & veritate opponis, & ad lumen cæcutis: ex alio argumento disce, quale hoc sit, & quantæ virtutis. Sunt lictoribus multa tormentorum genera: ligna, lora, ungues, plumbum, quibus torquent corpora, & membra dilacerant & distrahunt: & quisnam vellet hæc in domum suam inferre? quis vellet manu contingere? vel quis vellet ad carnifices, dum hæc agunt, propius accedere, ut videat? An non plures ita abominantur, ut neque aspectum, neque tactum sustineant, aliqui nauseant,

&

EST DEVS.

& inauspicatum censent, proculque
 fugiunt, & oculis auersantur? Tale
 quippiam utique & crux olim erat,
 atq; illis multò grauior, ut suprà me-
 mini. Nam non mortis tantum, sed &
 maledictæ mortis symbolum erat. Un-
 de ergo, dic mihi, omnibus tantum eius
 studium & cura, quòd ita desiderata
 cunctis, & omnibus desiderabilior?
 Ipsum ergo hoc lignum, in quo posi-
 tum sanctum corpus Domini, & cru-
 cifixum: quare nam habere totus orbis
 ita contendit, ut qui paruuum quid-
 dam ex illo habent, hoc auro includant,
 tam viri quàm mulieres, & ceruici-
 bus suis aptant? hinc valde honestati,
 & magnifici, muniti & protecti, licet
 condemnationis fuerit lignum. Sed
 qui omnia operatur & præparat, qui
 orbem terrarum à peccato tanto trans-
 fert, & terram cælum facit, etiam rem
 hanc, licet contemptam, & omnibus
 C mor-

QVOD CHRISTVS

mortibus turpiorem, supra cælos ele-
uauit. Hæc igitur omnia prævident
Propheta dicebat: Et erit requies eius,
honor. Hoc enim mortis symbolum
(non desisto idem sæpe commemorare)
multæ benedictionis argumentum est
factum, & omnigenæ securitatis mu-
rus, tempestiua Diaboli plaga, demoni
frenum, chamus contrariarum virtu-
tum. Hoc mortem sustulit, hoc Inferni
æreas portas confregit, hoc ferreos ve-
stes cōtriuit, Diaboli arcem expugna-
uit, peccati nervos execut, totum or-
bem cōdemnationi subiectum eripuit
plagam à Deo immissam, aduersus na-
turam nostram, remisit: quæque non
potuit mare cū diuideretur, & petra
cū rumperentur, & aër cū muta-
retur, et manna quod quadraginta an-
nis tot millibus dabatur, & lex, & alia
signa, tam in eremo, quàm in Palæsti-
na facta, ea potuit Crux: nō in yna gē-

te, se
Sol
Symb
omne
simu
post
Disc
mod
tur: n
ter ha
tem. C
infœc
meliu
ni par
fœcun
rum fu
ram.
à Prop
quæ n
partur
quàm
lem eu

EST DEVS.

te, sed in toto orbe, et in omnibus, quas
 Sol aspectat, terris. Crux maledicti
 symbolū, quod omnes fugiebant, quod
 omnes deprecabantur, quod probrosi-
 simum dicebant omnes, tantum ac tale,
 post crucifixi mortem, robur accepit.
 Disce ergo, quāta eius sit virtus, quo-
 modò sine bello, & omnia faciliè opere-
 tur: non solum autem hæc, sed & præ-
 ter hæc, & alia ostendunt eius virtu-
 tem. Orbem enim, cum esset sterilis, &
 infœcundus in sermone virtutis, et non
 meliùs se haberet ad hoc, ut aliquid bo-
 ni pariat, quàm terra solitaria, vel in-
 fœcunda mulier, fecit matrem multo-
 rum filiorum, & Paradisum frugife-
 ram. Et hoc quoque antea prædictum
 à Propheta, sic dicente: Latere sterilis, Esai. 54.
 quæ non paris: iubila & clama, quæ nõ
 parturis: quia plures sunt filij sterilis,
 quàm habentis virum. Et quòd ta-
 lem eum fecerit, dederitque ei & le-
 gem

QVOD CHRISTVS

gem, sed priore multò præstantiorem:
minimè obticuerunt Prophetæ, dicen-
Hier. 31. tes: Disponam Testamentum nouum,
non sicut disposui patribus eorum in
die, qua manum eorū apprehendi, edu-
cendo ipsos è terra Ægypti: quia ipsi
non manserunt in Testamento meo, et
ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia
hoc est Testamentum, quod disponam
eis: dabo enim leges meas in mente eo-
rum, & in corde eorum inscribam eas.
Præterea illam magnam mutationem,
eruditionemque facillimam declarans
prædicebat: Et non docebit vnusquis-
que proximum suum, dicens: Cognosce
Dominum, quia omnes sciēt me, à mi-
nimo ipsorum, vsque ad maximum.
Iam etiam hoc ipsum, quod daturus es-
set & remissionem peccatorum, omni-
bus ad se venientibus, prædixit Pro-
pheta, sic dicens: Hoc erit ipsis à me
Testamentum, quia auferam iniquita-

tes

tes e
ero n
stius
ua v
insti
te gr
cit, id
sed v
ierin
ipsum
per v
Dani
inter
bus se
lius h
ad ant
omnis
bus es
bunal
fiti su
ignis
uistra

EST DEVS.

tes eorum, & iniquitatum eorum non
 ero memor amplius. Quid hoc manife-
 stius? quid dilucidius? Vocatur lex: no-
 ua veterem excellit: facile credentes
 instituuntur, danturque in Baptisma-
 te gratia & donum. Porro qui hæc fe-
 cit, idem aderit, & post hæc iudicabit:
 sed vide quomodo nec hoc silètio trans-
 ierint. Nam eorum aliqui viderunt
 ipsum in habitu, quo venturus est: alij
 per verba ipsum prædixerunt. Nam
 Daniel quidem in medio Babylonis, et
 inter Barbaros, vidit ipsum in nubi-
 bus sedentem. Ecce enim (ait) quia fi-
 lius hominis venit, & peruenit vsque
 ad antiquum dierum, & ei oblatum est
 omnis principatus: omnes populi, tri-
 bus & linguæ ei seruiunt. Et de Tri-
 bunalis eius subdit, dicens: Throni po-
 siti sunt, & libri aperti sunt, et fluvius
 ignis exiit ante eum, mille millia mi-
 nistrabant ei, & decem millia assiste-
 bant

Dan. 7.

QVOD CHRISTVS

bant ei. Et quòd per ignem erit hoc in-
 Malach. 3 dicium: Ingredietur, ait Malachias,
 sicut ignis conflans, & sicut herba ful-
 lonum. Sed quòd boni magnò honore
 tunc perfruentur, ac de resurrectione
 Dan. 12. gaudebunt, inquit idem Daniel: Re-
 surgent qui in puluere sedent. Vidisti
 diligentiam Prophetarum, quomodo
 ventura omnia prädixerunt? Quomo-
 dò ergo adhuc in incredulitate perstas,
 cum tantam virtutis eius demonstra-
 tionem acceperis? Verba ante hæc tem-
 pora prädicta sunt, & opera verbis
 succedere vides consona, & omnino
 prætermisum nihil. At quòd non
 sint figmenta, testantur hi, qui libros et
 primùm acceperunt, & conseruant
 inimici nostri, & à crucifixoribus pro-
 geniti. Et quomodo hoc, dicet quis,
 quòd habentes libros, non credunt?
 Ecce, viderunt tunc operantem mira-
 cula, & non crediderunt: sed hoc non
 arguit

argu
 magi
 & h
 fuit
 opus
 quæ a
 mines
 fortun
 facta
 condi
 nibus
 tiuita
 ferent
 repreb
 tot ren
 morbu
 pruden
 non m
 Impru
 multis
 cecuti
 illi con

EST DEVS.

arguit id, quod non creditur, sed eos
magis, qui in meridie cecutiunt. Nam
& hunc mundum in medium propo-
suit, & undique bene proportionatum
opus, & voces undiquaque missas,
quæ annuntient opificem. Et sunt ho-
mines aliqui, qui dicere audent, omnia
fortuita, & per se mota: alij, non esse
facta, quæ videntur, alij opificium &
conditionem, ac providentiam demo-
nibus adscribunt: alij fortune, & na-
tuitati, & fato, & stellarum circun-
ferentia. Neque hæc in opificem cadit
reprehensio, sed in eos potius, qui inter
tot remedia, adhuc extremis laborant
morbis. Nam ita contingit, ut anima
prudens, si videt aliquid quo sibi opus,
non multis ad hoc egeat adiumentis:
Imprudens autem, & stupida, & quæ
multis antea languet affectionibus,
cecutiens maneat, etiam quancumque
illi contingant manu ductores. Vide

QVOD CHRISTVS

ut hoc semper & ubique euenit, non
in hoc argumento duntaxat. Nam
quot sunt, qui nullis vnquam auditis
legibus, honestè ac legitimè vixerunt,
quum interim quidam, à pueritia enu-
triti legibus, vsque ad senectam, nun-
quam transgredi illas cessârunt? Hæc
& apud veteres contigerunt. Nam
Iudæi, licet signa & miracula plurima
haberent, nunquam tamen per ea me-
liores euasere. Niniuite vna tan-
tùm voce audita, vitam mutârunt, à
peccatis liberati. Hoc etiam videre
licet, non in nobilibus tantùm viris.
Nam Iudas quanta doctrina admoni-
tus, factus est proditor: latro autem,
qua admonitione incitatus, in cruce
Christum confessus est, & eius re-
gnum prædicaui? De rebus igitur,
non à peruersis sententiam quære,
sed à rerum veritate calculum iustum
adfer apud rectè volentes. Non

Ion. 3.

cre-

EST DEVS.

crediderunt Iudæi, & crediderunt
multi ex Gentibus: quod & ipsum à
Prophetis non est prætermisſum ſilen-
tio. Dicit enim: Filij alieni mentiti Psal. 17.
ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt,
& claudicauerunt à ſemitis ſuis. Et
Eſaias: Domine quis credidit auditui Eſaiæ 53.
noſtro, & brachium Domini, cui reue-
latum eſt? Et iterum: Inuentus ſum Eſa. 65.
ab his, qui me non quaerunt, notus fa-
ctus ſum his, qui me non interrogant.
Et in hoc Chriſti aduentu crediderunt
Chananæi & Samaritana mulier, ſa-
cerdotes autem & principes eum im-
pugnauerunt, & ei inſidiati ſunt, &
alios abegerunt, & è ſynagogis cre-
dentes in eum eiecerunt. Non uti-
que rara hæc fuerint: nam & vita no-
ſtra plena huiuscemodi exemplis eſt,
quæ & partim noſtro tempore, partim
ſuperioribus ſeculis acciderunt. Ni-
bilominus, licet non omnes, tamen

QVOD CHRISTVS

etiam ex Iudæis et nunc, & olim mul-
ti credidère. Quòd autem non omnes,
nihil nouum, nihilque admirabile.
In causa enim est, quòd alium infi-
pientia, alium verò vel incogitans, vel
affectionibus pessundata mens perdit.
Cæterum, quia Prophetias, quæ de
Christo multò ante sua tempora præ-
dictas, tractauimus, agè in medium af-
feramus, quæ etiam ipse in terris am-
bulans, cumque hominibus conuer-
sans, de futuris dixit, ut & inde eius
potentiam ac virtutem discas. Igitur
cùm adesset, nostræque salutis ageret
negotium, variis modis id egit, &
quantum ad illos, qui tunc uiuebant,
& quantum ad posteros attinebat. Et
quid facit? Miracula operatur, prædi-
cit nonnulla, longis postea temporibus
euentura. Et per ea, quæ tunc fiebant,
veritatem eorum, quæ post multum
tempus vêtura, exponit, fidem faciens
audi-

EST DEVS.

auditoribus, tam presentibus quam
 sequuturis, & ex dictis suis, quæ tunc
 implebantur, & miraculis quæ fie-
 bant: atque hac duplici demonstratio-
 ne sermones fide digniores erant. Nam
 duplicia prædicere solebat, ea videli-
 cet, quæ in presenti vita, & quæ post
 consummationem & mortem eueni-
 unt: & confirmabant hæc se mutuum,
 omniaque verè dicta monstrabantur.
 Et vide quid dicam: nam sermo pa-
 rum dilucidus est, vnde & dilucidio-
 rem ipsum facere tentabo. Duodecim
 erant discipuli sequentes ipsum, & Ec-
 clesiam referebant, quamvis nullus
 tunc eam mente conciperet: siquidem
 nec nomen Ecclesiæ erat, sed florebat
 synagoga. Quid igitur dixit? Orbe
 ferme toto in impietate detento, prædi-
 xit: Super petram hanc ædificabo Ec-
 clesiam meam, & portæ inferi non
 præualebunt aduersus eam. Examina,

Matt. 16.

QVOD CHRISTVS

quid hoc sibi verbum vult, & vide-
bis perspicuam eius veritatem. Nam
non solum hoc mirum est, quod ædifi-
cavit eam per totum mundum, sed
quia inuictam fecit, & inuictam licet
tot bella insurgant. Hoc enim est, quod
portæ inferi non præualebunt aduer-
sus eam. Pericula, ait, quæ mortem
generant, pericula quæ ad infernum
deducunt. Vidisti prædictionis veri-
tatem? Vidisti euentus certitudinem
acrobatur? Vidisti verba in operibus
relucentia, & virtutem absque armis
omnia facile conficientem? Ne ideo,
quia paucis dicitur, *Ædificabo Eccle-
siam*, transcurras obiter: sed considera
& cogita tecum, quid sit, in tam breui
tempore, omnem sub Sole terram tantis
Ecclesiis impleri, tantas Gentes ad fi-
dem transferri, populos persuaderi, ut
patrias leges irritent, consuetudinem
stabilitam, & radicatam reuellant,
altaria

EST DEVS.

altaria, & templa, & statuas, & sacrificia, & prophana festa, et immundum odorem, sicut finum aliquem, aboleat: & excitent altaria vbique gentium: in regione Romanorum, Persarum, Scytharum, Maurorum, Indorum, & vltra orbem nostrum. Nam & Britannicæ insulæ extra hoc mare sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutē verbi senserunt (sunt enim etiam illic fundatæ Ecclesiæ, et erecta altaria.) Illius, inquam, verbi, quod tūc dictum, quod & in omnium animabus, inq̃ omnium labiis plantatum. Vnde & omnis (vt dicitur) terra spinis plena, repurgata, factusq̃ purus ager, semina pietatis suscepit. Magna res foret, & excellenter magnæ diuinæq̃ virtutis, etiam si nemo inturbaret, essetq̃ pax summa, & multis simul adnitentibus, & reluctante nullo, posse intra tam breue tempus, totum orbem, à consuetu-

QVOD CHRISTVS

dine sua mala, qua praecipuus fuit,
liberari, & ad aliam induci. Verum,
hoc multò maius, quòd non solùm in
aliam inducitur, sed in multò diffici-
liorem: non solùm enim diuersa con-
suetudo erat, sed & voluptate firma-
ta. Duo violenta. Quæ enim accepe-
rat à patribus, auiis & proauis, aliisque
superioribus progenitoribus, & Philo-
sophis, & Rhetoribus, ea respuere do-
cebatur, quod sanè difficilimum erat:
et difficilius, nouam accipere cōsuetu-
dinem, quæ nuper irrepserat, illamque
valde laboriosam. Abduxit enim
Christus à voluptate, & induxit ad
ieiunium: abduxit ab amore opum ad
amorem paupertatis: abduxit à luxu,
& induxit ad temperantiam: abduxit
ab ira, induxit ad mansuetudinem: ab-
duxit ab inuidia, & induxit ad beni-
gnitatem: abduxit à uialata et spacio-
sa, & induxit in angustam & arctam,

&

EST DEVS.

& præruptam, & induxit assuetos vi-
 ta lata. Neque enim alios homines,
 extra huius mundi consuetudinem vi-
 uentes, assumpsit, sed illos ipsos, qui in ta-
 libus vitiis computruerant, & luto
 molliores erant, iussit, vt angustam &
 arctam viam, asperamque illam &
 duram ambularent. Et persuasit eis.
 Quot autem persuasit? Non duobus,
 vel decem, vel viginti, vel centum,
 sed omnibus ferme sub Sole habitanti-
 bus. Et per quos persuasit? Per viros
 vndecim illiteratos, priuatos, ineloquē-
 tes, obscuros, pauperes, patria, faculta-
 tibus, robore corporis, præcellentia glo-
 ria, dignitate progenitorum, vebemē-
 tia Rhetorices, eminentia scientia ca-
 rentes: per piscatores, per pelliones, per
 barbaros. Neque enim eadem illis &
 auditoribus vox, sed extraneum planē
 et peregrinum sermonem, à linguis eo-
 rum, quibus prædicabant, sortiti erant:
 Hebrai-

QVOD CHRISTVS

Hebraicum dico. Atque per hosce
 edificauit Ecclesiam hanc, quæ à fini-
 bus vsque ad fines extenta est. Neque
 hoc solum mirabile, quòd priuati, &
 pauperes illi, et parui, & ignobiles, &
 illiterati & viles, & exotici sermo-
 nis, & contemptibiles, totius orbis cor-
 rectionem attentârunt: sed & quòd ad
 longè difficiliora opera ipsum ducere
 iussi, non hoc in pace fecerunt, sed in fi-
 nitis bellis hinc inde excitatis. Nam in
 vnaquaque gente & ciuitate. Et quid
 dico, Gente & ciuitate? in singulis do-
 mibus gerebatur bellū. Radicata enim
 hæc doctrina, & puerum sæpe à patre
 diuisit, & nuptam à socro, & fratrem
 à fratre, & seruum à Domino, & sub-
 ditum à principe, & virum à mulie-
 re, & patrem à pueris (neque enim si-
 mul omnes crediderunt) Ad hæc, quo-
 tidianas inimicitias, continua bella,
 multasque ipsis mortes attulit. Et fe-
 cit,

EST DEVS.

cit, vt Apostolos, quasi communes ho-
 stes, & inimicos, plerique auersaren-
 tur, abigerentque eos à se omnes, reges,
 principes, priuati, liberi, serui, populi,
 vrbes: & non solum ipsos, sed & quod
 grauius. nouitios in Fide, & eos qui ab
 ipsis instruebantur. Eodem enim bello
 premebantur & discipuli, & magistri.
 Videbatur enim doctrina hæc contra-
 ria præceptis regiis, & consuetudini,
 & patriis moribus: quandoquidem ad-
 hortabantur ab idolis abstinendum es-
 se, despectui habenda altaria, quæ pa-
 tres progenitoresque ipsorum colue-
 rant: desistendum à prophanis præce-
 ptis, ridendas solennitates, respuenda
 sacrificia: quæ illis maximè horribilia
 & formidabilia videbantur, pro qui-
 bus & animas potius exposuissent,
 quam vt eligerent ea, quæ ab illis dice-
 bantur, et crederent in natum ex Ma-
 ria, & crucifixum, & ductum ad Tri-
 bunal

QVOD CHRISTVS

bunal praesidis, consputum, & infini-
ta alia passum, et eum, qui mortem ma-
ledictam sustinuit, qui sepultus, quiq;
resurrexit. Et quae ad passionem perti-
nebant, omnibus manifesta erant: ut-
potè flagella, colaphi, alapa, sputa, crux,
irrisio, probra, quae omnes in eum ia-
ctabant: & sepultura, quae partim be-
neficij loco erat: at resurrectio nō item.
Nam resurgens solis discipulis appa-
ruit, veruntamen et eam dicendo per-
suaserunt, sicque Ecclesiam aedificaue-
runt. Quo pacto, & qua ratione? Vir-
tute eius qui iussit: ille enim praeius
omnia faciebat, reddens etiam facilia
quae dura. Nisi enim diuina quaedam
virtus effecisset, nequaquam haec vel
principium, vel praeludiu accepissent.
Quo enim modo ille qui dixit, fiat cœ-
lum, & monstrauit opus: fundetur ter-
ra, & eius substantiam induxit: ful-
geat Sol, & indicauit astrum, omniaq;
verbo

EST DEVS.

verbo operatus est: eodem modo idem
 & Ecclesias illas plantauit. Et ver-
 bum hoc, *Ædificabo Ecclesiam meam,*
 hæc omnia operatum est. Illa verba
 Dei condiderunt opera tam admira-
 bilia, & quæ nemo expectasset. Nam *Genes. 1.*
 sicut cum dixit, *Germinet terra her-*
bam fœni: & omnia mox hortus erant,
 & omnia pratum, terraque manda-
 tum suscipiens, infinitis ornabatur
 plantis: Sic & nunc, ubi dixit, *Ædifi-*
cabo Ecclesiam meam: multa accelera-
 tione facta est, etiam contra illam ty-
 ranniam se armantibus, & militibus ar-
 ma mouentibus, & populis plus vali-
 do igne insanientibus, & oblectante
 consuetudine, etiam oratoribus, &
 Sophistis, & diuitibus, & principibus
 insurgentibus, sermo Dei, velut ignis
 validus adueniens, spinas consumpsit,
 agros repurgauit, seminauit verbum
 prædicationis. Et licet hi qui credide-
 runt,

QVOD CHRISTVS

runt, in carceribus seruarentur, despe-
ctui essent, amitterent substantias, oc-
ciderentur, traderentur igni, submer-
gerentur aqua, & omne tormento-
rum genus sustinerent, cum summa
ignominia, & persecutionem pateren-
tur, vt hostes publici; plures tamen
semper accrescebant: non solum nihil
ex afflictionibus aliorum facti segnio-
res, sed & multum alacriores, & ad
pulchram hanc piscationem assiliebat:
sicque à piscatoribus capiebantur, non
coacti, non vim passi: sed spontè accur-
rentes, gratiamque habentes adducen-
tibus. Et quamuis viderent fluere
torrentes sanguinis credentium, fer-
uentiores tamen reddebantur in fide,
& fidentiores. Et non discipulis solum,
sed & magistris vinctis, fugatis, fla-
gellatis, aliaque mille mala passis, di-
scipuli plures fiebant, & magis studio-
si. Quare Paulus clamat, dicens: Atque
adeo

Philip. 1.

EST DEVS.

adeo plures fratres freti in Domino
vinculis meis, ut abundantius au-
deant impavidè sermonem loqui. Et
alibi iterum: Vos imitatores facti estis 1. Thes. 2.
Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iudæa:
quia eadem passi estis, quæ & nos à co-
gnatis propriis, prohibentibus nos loqui
gentibus, ut saluentur. Aliis quoque
scribens, sic dicit: Memores estote die- Hebr. 10.
rum pristinorū, in quibus illuminati,
grauæ passionum certamen tulistis,
scientes meliorem habere substantiam
in coelis, & manentem. Vides virtutis
excellentiā, quæ tanta operata est?
Nam qui tanta patiebantur, non so-
lūm non aegrè ferebant, vel deficie-
bant, sed & gaudebant, gestiebant, ex-
ultabant. Et de discipulis quidem di-
cit, quod publicationem substantiæ Act. 5.
cum voluptate acceperint: de magi-
stris verò, quod iuerint à conspectu
concilij gaudentes, utpote digni habiti
pro

QVOD CHRISTVS

pro nomine IESV contumeliam pati.
 Colofs. 1. At de seipso ait: Gaudeo in afflictioni-
 bus meis, & adimpleo, quod reliquum
 afflictionum Christi in carne mea. Et
 quid miraris, quod in passionibus ga-
 uisus fuit, cum & moriturus non so-
 lum gaudebat, sed & discipulos ad cō-
 munionem lætitiæ suæ vocabat? quod
 sanè excellenter lætantis animæ erat,
 2. Tim. 3. sic enim ait: Gaudeo & congratulor
 omnibus vobis, idipsum etiam vos
 gaudete & congratulamini mihi. Et
 quid factum est, dicito, quod tãto gau-
 dio impletur? Ego enim (ait) immolor,
 & tempus meæ resolutionis instat.
 Sic igitur edificabant. Aliòqui nul-
 lus edificare potest parietem unum,
 quem lapidibus & calce extruit, si im-
 pediatur, & fugetur: illi autem Eccle-
 sias in toto orbe ubique extruxerunt,
 licet ligarentur, persecutionem fer-
 rent, fugarentur, proscriberentur eo-
 rum

EST DEVS.

rum bona, flagellis caderentur, occide-
rentur, comburerentur, submergeren-
tur vna cum discipulis. Et ædifica-
bant, non lapidibus, sed animabus &
institutis: quod planè multò difficilius,
quàm lapidibus extruere. Non enim
par est, construere sensibilem parie-
tem, & animæ, tãtis temporibus à dæ-
monibus irritatæ, persuadere, vt ab
insania illa desistat, & ad tantam per-
ueniat temperentiam. Nihilominus
hoc potuerunt nudi illi, & calceis ca-
rentes, & vna veste amitti, perque
vniuersum orbem currentes. Habe-
bant enim adiutricem & commilitan-
tem inuictam virtutem eius, qui di-
xerat: Super petram hanc ædificabo
Ecclesiam meam, & portæ inferi non
præualebunt aduersus eam. Numera,
quot tyranni ab illo tempore aduersus
ipsam instruxerunt acies, quot grauis-
simas persecutiones mouerunt: quo-
modo

QVOD CHRISTVS

modò toto priore tempore, quando no-
uitia erat fides, et nuper plantata, tene-
ræque hominum mentes, gentiles re-
gnabāt Tiberius, Caius, Nero, Vespas-
ianus & Titus, & post illum omnes,
vsque ad beati Constantini tempora,
& omnes illi, alij minùs, alij sauiùs in-
festabant Ecclesiam, infestabant ta-
men omnes. Quòd si qui ipsorum visi
sunt mansueti, hoc ipsum, quòd reges
manifestè in impietate erant, materia
aliqua bellorum erat, cùm alij eis adu-
larentur, alij satagerent, vt aduersùs
Ecclesiam bella susciperent. Verun-
tamen insidiæ & machinationes illæ
omnes leuiùs, quàm araneorũ telæ, di-
scriptæ sunt. Et ea, quibz nos inuade-
bant, & quibus insidiabantur, citiùs
fumo, dissoluta, puluere præterierunt
infirmiora. Magnum enim nobis nu-
merum Martyrum implerūt, immor-
talesque illos Ecclesiæ thesauros reli-
querunt:

quer
eos q
tui p
facti
Et po
uersu
de, q
ex pa
esse v
strina
comm
neque
vniu
& mo
ram, e
sub coel
est, qui
presert
idolis,
& fum
uentib
tantum

EST DEVS.

querunt: & columnas, & turres, &
 eos qui nō solum viuentes, sed et mor-
 tui posteris magnæ utilitatis materia
 facti sunt. Vides prædictionis robur?
 Et portæ Inferi non præualebunt ad-
 uersus eam. Ab his & de futuris cre-
 de, quod nullus obsistet. Si enim, cū
 ex paucis constaret, et noua Sectæ opus
 esse videretur, nouaque haberetur do-
 ctrina, ac tot bella, tot pugnae ubique
 committerentur, non præualuerunt,
 neque obstiterunt: multo magis cū
 vniuersum orbem, & omnem locum,
 & montes, & colles, & valles, et ter-
 ram, & mare, & Gentes omnes, quæ
 sub cœlo sunt, comprehenderit. Parum
 est, quicquid reliquum est impietatis,
 præsertim sublatis templis, altaribus,
 idolis, omnibusq; festis & sacrificiis,
 & fumo & nidore, & prophanis con-
 uentibus. Quo pacto ergo tale atque
 tantum negotium, tot munitum obsta-
 culis,

QVOD CHRISTVS

tulis, finem habere potuisset, tam clarum veritati exitum testificantem, nisi diuina quædam et inuicta virtus fuisset, quæ & hæc prædixisset, & perfecisset? Nullus vtique his contradixerit, nisi quis valde insanus, & totus stupidus sit, naturæq; sensu priuatus. At non hæc tantum, sed & cæteræ eius Prophetiæ, & alia, inuictam eius potentiam testantur. Nam futura verissimè prædixit, & ad finem felicissimè perduxit. Adeoq; impossibile est, vt intercidat vel vnum verborum, quod ab eo dictum, imò citius peribit cælum et terra, quàm aliquod verbum in Prophetia falsò dictum coargui possit. Propter quod et ipse, antequàm res fieret, hoc ipsum declarās, de dictis suis Matt. 24. ita manifestè affirmavit: Cælum & terra transibunt, verba autem mea nō transibunt. Et meritò: nam licet verba sint, sunt tamen verba Dei, & per quæ

EST DEVS.

quæ res conduntur, sic cælum fecit, sic
 Angelorum multitudines, sic alias in-
 uisibiles potestates. Quod manifestum
 faciens Propheta: dicebat; Dixit, et fa- Psal. 32.
 cta sunt: mandauit, & creata sunt. De
 omni simul creatura, tam quæ supra,
 quàm quæ infra nos: tam sensibili, quàm
 intellectuâli: tam corporea, quàm in-
 corporea, ea pronũtians. Indicabat igitur,
 ut antea commemorauimus, Prophe-
 tia de Ecclesia, magnitudinem, pondus,
 & eminentiam veritatis, prudentiæ,
 bonitatis, & curæ eius. Agè et aliam
 eius Prophetiam in manus accipiamus,
 quæ Sole & radiis eius sit clarior, quæ
 ante omnium oculos sita, quæ in omnes
 subsequuturas generationes protenda-
 tur, sicut & prior. Nam id genus sunt
 multa eius vaticinia: non consummã-
 tur breui tempore, neque in vna gene-
 ratione complentur: sed ad omnes per-
 tinent homines, tam ad eos qui sunt,
 D 2 quàm

QVOD CHRISTVS

quàm qui futuri sunt post illos, et iterum ad illorum posteros, & eos qui illos quoque sequentur, & ita vsque ad seculi consummationem, omniaq; docent veritatis illius fortitudinem, quemadmodum & prius vaticinium. Nam à die, qua dictum est, constat Ecclesia solida, & stabilis, ac inuicta, florens & fulgens, & indies magis ac magis vicens, crescens, et plus roboris sumens, & omnibus, qui ab illo die, vsque ad Domini aduētum futuri sunt, praestans, ut summos inde fructus, & ineffabilem utilitatem capere queant. Nam & qui ante nos, & qui ante illos, & qui multò superius fuere, cognouerunt eius virtutem. Videntes enim eam vexari bellis, periculis, tumultibus, curbis, fluctibus et tempestatibus, et neque sic submergi, vinci, superari, & extinguī: sed florere, crescere, et exaltari. Es hoc vaticinium quod

omnes

EST DEVS.

nunc dicturus sum, tale est, vt demon-
strare possit eius robur, ac dictorum
veritatem. Et quanam Prophetia il-
la? Ingresso aliquando Iesu in templum
Iudaicum, florens tunc et vndequa-
q; fulgidum auro, conspicuumq; tam pul-
chritudine, quam magnitudine ædifi-
ciorum, ac alia quacunq; magnificen-
tia: non solum artificio, sed et materia,
admirantibusq; discipulis, quid inquit?
Nonne videtis hæc omnia? Amen. Mat. 24.
dico vobis, non manebit lapis super la-
pidem. Eam subuersionem ibidem de-
clarans, desolationem, interitum, rui-
nã, quæ nunc in Hierosolymis. Omnia
enim ædificia illa, quamuis fulgida et
præclara, corruerunt. Vides in utroq;
magnam et ineffabilem eius potetiam,
in eo quod se colentes augebat et ædifi-
cabat, et in se impingentes humiliabat,
destruebat, et radicitus euellebat? Nus-
quam enim huic simile templum erat,

QVOD CHRISTVS

et tam venerabile, et quod tanto cultu
insigne. Nam in toto orbe habitantes
Iudæi, etiā in finibus terræ, illuc oline
proficiscebantur, dona, et hostias, et ob-
lationes, et primitias, et multa alia fe-
rentes, orbisq; diuitiis templum orna-
bant: confluebant enim eo omnes ex to-
to orbe aduenæ Iudæi, ita ut celebra-
rium nomen loci esset, etiam in ex-
tremis partibus terræ. Sed vnum ver-
bum Christi omnia illa obscuravit, et
perdidit, et quasi puluerē ē medio eie-
cit. Et illuc olim, neque Iudæis omni-
bus, neque Sacerdotibus omnibus, sed
vni soli summo Sacerdoti intrare li-
cebat: et hoc semel tantum in anno, et cū
stola, coronis, et mitra, alioque amictu
sacerdotali: nunc autem et meretrici-
bus, et mollibus, et effœminatis, et mæ-
chis ingredi licet, nec est qui prohibeat.
Nam ut verbū illud aduenit, omnia
evanescere fecit, et perdidit. Et tantæ
solū

EST DEVS.

solū supersunt templi reliquiae, ut
monstrari queat, olim ibi fuisse tem-
plum. Cogita ergo quantae & hoc sit
virtutis. Nam hi, qui olim tam poten-
tes erant, ut se opponerent populis, &
regibus, & absque sanguine ubique
hostibus praevalerent, miros & inopi-
natos triumphos statuantes: templum
vnum ab illo die, vsq; in hodiernum,
reaedificare non valuerunt: quamuis
tot tantique reges, & tanta multitudo
in toto orbe dispersa ipsos iuuarent, es-
sentque sibi tantae opes. Vides quomo-
dò quaecumq; aedificauerit, nullus de-
struet: & quaecumque destruxerit, nul-
lus aedificabit? Aedificauit Ecclesiam,
& nullus eam destruere poterit: de-
struxit templum, & nullus illud aedi-
ficare poterit, idque in tam longo tem-
pore. Nam & illam destruere conati
sunt, & non potuerūt: & hoc aedificare
attentauiere, & nec id ipsum potuerūt.

QVOD CHRISTVS

Concedatur autem hoc (quod nullus dicere poterit) si attentâssent, potuissent: ecce attentârunt, & nihil valuerunt. Enimuerò rex, qui hac nostra aetate omnes alios impietate praecebat, & facultatem tunc dedit, & cooperatus est: & opus incipiebant, sed nec in minimo profecerunt: nam ignis à fundamentis exiliens, omnes ipsos fagauit. Quod autem voluerint, & hoc iudicium est, quia vsque nunc manent fundamenta denudata: ut videas quod attentârunt quidem effodere, non valuerunt autem extruere. Nam obfistebat eis hoc CHRISTI verbum. Quamuis autem & olim destructum templum illud, attamen ubi post septuaginta annos redierunt, statim excitatum est, fuitque priore multò praeclarior. Et dicunt hoc Propheta, & praedicunt, priusquam factum. Nunc autem supra quadragesimum annum est,

&

EST DEVS.

& nulla vel cogitatio, vel expectatio
 est, sed neque spes quod instauretur.
 Et quid obstabat, si non diuina virtus
 oblectata esset? Non certè opum penuria,
 quarum multa illis copia: neque
 Patriarcha, qui omnium vnde quaque
 colligebat tributa, & immensos the-
 sauros possidebat: non raritas populi,
 non pudor, non lites, non inscitia, non
 bella, non hi qui in Palestina, non qui
 in Phœnice, non alia multitudo. Quo-
 modò ergo non potuerunt vnū templū
 extruere, præsertim videntes cultum
 suum alioquin vbique residere, quasi
 ligatum, & Iudaicos ritus aboleri, &
 sacrificia & oblationes, & alia legiti-
 ma auferri? imò non licebat eis excita-
 re vel templum, vel altare, aut sacrifi-
 cium offerre, aut immolare ouem, aut
 imponere thymiama, aut recitare le-
 gē, aut instituere festa, aut aliud quid-
 dam, quod vel in vestibulis quondam

QVOD CHRISTVS

agebant. Porro cum olim in Babylone
essent, & cogebantur ab hostibus ut
psallerent, non eis parebant: & licet
serui & captiui, dominis tamen & im-
peratoribus non obediebant: sed quia
patriam & libertatem amiserant, &
periclitabantur de vita, in medio la-
queorum, & in manibus potentum
derelicti, iussique canere canticum in
organis, sic dicebant: Super flumina

Psal. 136. Babylonis illic sedimus & fleuimus,
quando interrogabant nos, qui capti-
uos duxerant nos. Quomodo cantabi-
mus canticum Domini, in terra alie-
na? Neque quis dicere poterit, quod
ob organorum penuriam, luctum fa-
ciebant: nam & ipsi causam posuerat,
dicentes: Quomodo cantabimus canti-
cum Domini, in terra aliena? Nam in
salicibus in medio eorum suspendimus
organa nostra. Sed neque ieiunium ie-
iunare licebat: & hoc declarans Pro-
pheta,

EST DEVS.

pheta, dicebat: Non ieiunabitis ieiunium mihi septuaginta annis, dicit Dominus. Et quod neque immolare, neque sacrificare eis fas erat, audi à tribus pueris dicentibus: Non est princeps, neque Propheta, neque dux, neque locus primitiarum coram te, ut inueniri queat misericordia. Non dixit, non est sacerdos: aderant enim sacerdotes. Sed ut discas, quod hoc totum illius loci erat, & omnia quæ à lege statuta, tunc erant impedita, dixerunt, non est locus. Et quid de sacrificando & litando, inquam, prorsus ipsam legem legere non licebat? Quod & alius Propheta citans, ait: Et legerunt absque libris legem, & indixerunt confessionem, non Pascha, non Pentecosten, non Scenopegiam, neque aliud quicquam illorum. Attamen nunc cum vident, quod solitudo eius loci ab his omnibus eos excludat, & quod at-

QVOD CHRISTVS

tentarunt quidem, sed temeritatis pœ-
 nam luentes, non potuerunt locum (in
 quo hæc omnia licebat legitimè opera-
 ri) erigere & construere. Nam vir-
 tus Christi, quæ ædificauit Ecclesiam,
 eadem & templum destruxit. Et præ-
 dixerunt Prophetæ etiam hoc, quòd
 & aderit Christus, & hæc operabitur.
 Et quidam post captiuitatem sic dice-
 bat: Propter quod & in vobis conclu-
 dentur ianua, & non accenditur alta-
 re meum gratis, non est mihi volun-
 tas in vobis. Quia ab oriente Solis vs-
 que ad occidentem, nomen meum glo-
 rificatum est in gentibus, & in omni
 loco sacrificium offertur mihi, & obla-
 tio pura. Vides, quomodo manifestè &
 Iudaismum eiecit, & Christianismum
 monstrauit effulgentem ubique in
 terra diffusum, rationemque cultûs
 significauit? Alius iterum: Et adora-
 bit eum vnusquisque à loco suo, &
 ser-

Malach. 1.

Soph. 2.
& 3.

EST DEVS.

seruiet ei subiugo uno. Alius quod-
que ait: Virgo Israël cecidit super ter- Amos 5.
ram suam, non est qui erigat eam ul-
trà. Et Daniel manifestè omnia hæc Dan. 9.
narrat, & quòd omnia auferentur, sa-
crificium & immolatio, & unctio
& iudicium. Sed hæc omnia, quando
cum Iudæis conferemus, manifestius
& latiùs consideramus. Iam autem in
instituto itinere manentes, gentiliùm
stultam contentionem redarguimus.
Non tibi dixi mortuos suscitatos, non
leprosos mundatos: ut ne dicas hæc
mendacia, figmenta, & fabulas: quis
vidit? Et quamuis qui dixerūt, quòd
crucifixus sit, & à Iudæis & conspu-
tus, & alapis cæsus, & colaphis: illi
etiam hæc dixerunt. Quomodò dignos
fide putas in illis, in his verò arguis,
quasi dixerint non facta? & si ad gra-
tiam magistri sui hæc scripsissent, stultè
& frustra iactassent, si non tacuissent,

QVOD CHRISTVS

quæ multis ignominiosa & dura videntur. Nunc autem eorum veritatem monstrârunt, hi qui in his maxime conuersati sunt, omniâq; valde diligenter, & magna copia tractârunt, neque paruum, neque magnum prætermittendo: sed in signis & miraculis plura transferût: omnia autem, quæ ad passionem attinent, & quæ contumeliosa videntur, ab omnibus dicta sunt. Verùm, ego nihil horum tibi dixi, de signis & miraculis loquor, ut abundanter, omnem impudentis lingue furorem compescam. Sed in medium attuli ea quæ nunc apparent, & quæ nunc ante oculos sita sunt, quæ Sole clariora, quæ ubique in toto orbe dispersa, quæ in toto orbe recepta, factaque sunt: ita ut humanam naturam transcendant, sintq; Dei solius. Quid dicis? non suscitauit mortuos? An & hoc potes dicere, quod Ecclesia

EST DEVS.

flæ non sint per totum orbem, vel quòd
 non insidias passæ, vel quòd non infe-
 stata, vel quòd non vicerint, & ob-
 stiterint? Sed sicut dici nō potest, quòd
 non sit Sol: ita nec hæc. Quid autem
 templi Iudaici subuersionem dicam?
 Non vides ante oculos totius orbis
 hæc conspicua? Quare non ipse tecum
 expendis? Si non Deus esset Christus,
 quomodò colentes eum, sic aucti forèt,
 cū diuexarentur? At hi qui cruci-
 fixerunt eum, & impegerunt in pe-
 tram, & sic humiliati sunt, ut & to-
 tam Rempublicam perdiderint, ipsiq̃
 vagi, erronei, & profugi obambu-
 lent: neque ullus ex eis in tanto tem-
 pore liberatus est: quamuis tunc tam
 potentes Iudæi illi fuerint, ut aduer-
 sus Romanorum principatum bellum
 decreuerint, & arma mouerint, et lon-
 go tempore illis se opposuerint, etiam
 enim esset vicerint, dei negotia fece-

gra-

QVOD CHRISTVS

homo, aliquando res aut agat,
aut loquatur humanas, aliquā-
do diuinas. Sicut illud est, quòd
dormit in naui, & imperat ven-
tis & mari: aut quòd esurierit, &
quòd quinque milia hominum
de quinque panibus & duobus
piscibus saturârit: Postremò
quòd moritur, & quòd Lazarū
quatrIduanum auctoritate di-
uina iubeat à mortuis reuocari.

Matth. 8.

Matth. 4.

Matth. 14.

Ioan. 11.

Augustin. Tomo IX. in Euangel.

Ioan. Tractatu. 36.

AGNOSCIS, quia Pater
Pater est, & Filius Filius est.
Bene agnoscis: sed noli dicere:
Pater maior est, Filius minor
est: noli dicere: Pater aurum est,
Filius argentum est. Vna sub-
stãtia est, vna diuinitas: vna co-
æternitas, perfecta æqualitas,

sic

EST DEVS.

disimilitudo nulla. Nā si tantummodò alterum credideris esse Christum, non eum qui Pater est, & in aliquo tamē distantem secundum naturam esse putaueris, à Charybdi quidem euasisti, sed in Scyllæis scopulis naufragasti. In medio nauiga, vtrunq; periculosum latus euita. Pater Pater est, Filius Filius est. Iam dicis: Pater Pater est, Filius Filius est: bene periculum absorbentis gurgitis euasisti, quid vis ire in alteram partem, vt dicas, aliud est Pater, Filius aliud? Alius est, rectè dicis, aliud, non rectè: alius est enim Filius, quia non est ipse, qui Pater, & alius Pater, quia non est ipse, qui Filius: nō tamen aliud, sed hoc ipsum est & Pater & Filius. Quid est, hoc ipsum est?

Vnus

QVOD CHRIS. EST DEVS.

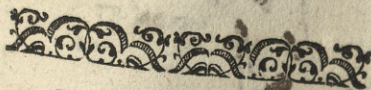
Joan. 8.

Joan. 10.

Vnus Deus est. Audisti: quia nō
sum solus, sed ego & qui misit
me Pater: audi quomodō cre-
das Patrem & Filiū, audi ipsum
Filium: Ego & Pater vnum su-
mus: non dixit: Pater ego sum:
aut ego & Pater vnum est: sed
cū dicit: Ego & Pater vnum
sumus, vtrunque audi, & vnum,
& sum⁹, & à Charybdi & à Scyl-
la liberaberis. In duobus istis
verbis, quod dixit, vnū, liberat
te ab Arrio: quod dixit, sumus,
liberat te à Sabellio. Si vnum,
non ergo diuersum: si sumus,
ergo & Pater & Filius: Sumus
enim non diceret de vno,
sed vnum non diceret
de diuersis: &c.

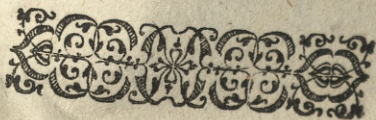

9 *Franciscus Trararski est possessor.*

INGOLSTADII
EX OFFICINA
DAVIDIS SARTORII.

M. D. LXXVIII.

1
2
3
4
5
6
7
8
9

any

Franciscus
Trasowski
B^a ex schola
207

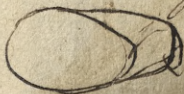

Franciscus Franciscus Trasowski

Franciscus Joannes Trifarski

Musicae magister et vicedominus
Munsteri in Westphalia

Ex Schola Syntaxeos

esu dulcis memo. Ev 14
dang Oeva coelis gardia

DJ

Tllup

Meken

Maria Mon
pda lam qdsw de
ce

25

4

mls. et
ry fnd fr 3

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

13916

